

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

u.remissvar@regeringskansliet.se

2024-01-25

Remiss Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter

Yttrande över betänkandet "Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation" (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)"

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens (KSLA) uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet till samhällets gagn främja jordbruk och skogsbruk samt därtill knuten verksamhet. I akademiens uppdrag ingår att avge yttranden beträffande utredningsförslag.

Betänkandet "Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation" (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)" har remitterats av Utbildningsdepartementet. KSLA har följande synpunkter på det remitterade betänkandet.

Sammanfattning

- KSLA anser, liksom utredningen, att offentlig finansiering av såväl grundforskning, behovsmotiverad forskning som forskningsbaserad innovation är viktig och fundamental. Inom dessa kategorier måste också tvärdisciplinär och tillämpad forskning främjas. Den offentliga finansieringen av forskning och innovation måste organiseras så att den bidrar till att alla dessa kategorier utvecklas och samverkar.
- KSLA förordar en sammanhållen forskningsorganisation i stället för utredningens förslag att organisera den offentliga forsknings- och innovationsfinansieringen i tre olika myndigheter. KSLA ser en risk för att förmågan att omvandla resultat från grundforskningen och behovsmotiverad forskning till innovationer försämrats.
- KSLA anser att en sammanhållen myndighet i högre grad skulle gynna växelspelen mellan grundforskning, behovsmotiverad forskning och innovation och att adekvat styrning med ändamålsenlig representation av forskare respektive samhällsintresse ändå kan åstadkommas. Det är angeläget

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

att erfarenhet från forskningsfinansiering gällande lantbruk/livsmedel och skog ryms inom de portföljer som beskrivs i utredningen.

- KSLA delar utredningens syn på hur forskningssamarbeten inom EU kan stärkas, men menar också att samarbeten med länder utanför EU behöver ges mera stöd, inte minst inom områden av relevans för de areella näringarna.
- KSLA tillstyrker utredningens förslag om långsiktig finansiering av forskningsinfrastruktur (s. 296). Detta ökar kvaliteten på forskningen och gäller även i hög grad försöksstationer, avancerade mätutrustningar, rikstäckande långsiktiga mätserier och annan medelstor och mindre infrastruktur som är särskilt viktig för forskning inom de areella näringarna.
- KSLA tillstyrker utredningens förslag att de forskningsfinansierande myndigheterna ska finansiera hela den 4-åriga doktorandutbildningen och undvika att ställa krav på samfinansiering från universiteten vid utlysning av medel (s. 29).
- KSLA tillstyrker förslaget att Regeringskansliet implementerar ett system där anslag och anslagsposter sorteras under de departement som har ansvar för respektive anslagsområde (s. 309).
- KSLA anser att det finns ett behov av en bredare översyn av den svenska forskningsfinansieringen. I denna bör frågan om forskningens frihet och basanslag till universitet och institut har utretts tidigare (SOU 2019:6) men behöver ytterligare belysas. Vidare behövs en fördjupad analys av hur innovationssystem och -finansiering bäst designas för att tillgodose de areella näringarnas utveckling.

Bakgrund

Det förvärrade säkerhetsläget, ökande klimatpåverkan och den global befolkningstillväxten utmanar vår livsmedels- och energiförsörjning – områden där de areella näringarna är centrala. I ett historiskt perspektiv har dessa näringar utvecklats gynnsamt genom nära samarbeten mellan universitet, institut, företag och andra delar av samhälle. Det är angeläget att denna framgångsrika kedja från grundläggande forskning till tillämpbara innovationer bibehålls och stärks i en ny struktur för statlig finansiering av forskning och innovation.

En myndighet för närhet mellan banbrytande upptäckter och tillämpbara innovationer samt för effektiv administration

KSLA ser risker med att det skapas ett icke önskvärt avstånd mellan grundforskning, behovsmotiverad forskning och innovation genom uppdelning i tre myndigheter. Med en myndighet kan detta avstånd kortas genom ändamålsenliga interna strukturer så att excellent grundforskning snabbt kan omvandlas till konkurrenskraftiga innovationer och effektivt lösa samtidens problem, vilket historiskt har varit en framgångsfaktor inom de areella näringarna. Således förordar KSLA en sammanhållen organisation för forsknings- och innovationsfinansiering.

Koncentrationen till ett forskningsråd skulle också underlätta översyn och prioriteringar av den samlade forskningsinfrastrukturen. Oaktat strukturen på forskningsfinansiering, stödjer KSLA starkt förslaget att Regeringskansliet

implementerar ett system där anslag och anslagsposter sorteras under de departement som har ansvar för respektive anslagsområde (ex energi). Detta är utredningens tredje alternativ på sid 309.

Förslaget att föra över andra sakmyndigheters forsknings- och innovationsfinansiering till en myndighet ger fördelar i form av förenkling och effektivisering av finansieringslandskapet. Viktigt i en sådan överföring är att även sakkompetens från myndigheterna tas om hand, för att säkerställa effektivt arbete i den nya finansieringsmyndigheten.

KSLA bedömer att samarbetet mellan de tre föreslagna myndigheterna kan bli administrativt krångligt och tidsödande och därigenom ineffektivt och kostsamt. Vidare kommer de administrativa stödfunktionerna att kunna effektiviseras ytterligare med en myndighet. Styrningen av en sådan myndighet bör förutom generaldirektören utövas av en styrelse med lika stor andel forskare respektive representanter från andra delar av samhället. Inom myndigheten kan det sedan skapas den typ av råd, avdelningar eller portföljer som utredningen skissat för de tre olika myndigheterna. Styrningen av dessa enheter bör vara olika, med forskarstyrning i råden för grundforskning, och styrning med en blandning av forskare och näringslivsaktörer för innovationsverksamheten.

Som nämns ovan har de areella näringarna en allt viktigare betydelse för det svenska samhället och medborgarna. Omvärldsförändringar i form av geopolitik och förväntningar på stärkt hållbarhet och försörjningsberedskap ställer krav på strategisk forskning inom området. Det är därför angeläget att den erfarenhet kring forskningsfinansiering som finns inom nuvarande forskningsfinansierande organisationer får en tydlig roll i den struktur av portföljer som beskrivs i utredningen. Det bör finnas en tydlig portfölj för lantbruk/livsmedel samt skog, inklusive vatten.

Mer internationellt engagemang

KSLA instämmer i utredningens resonemang och förslag kring att ge bättre förutsättningar för internationella forskningssamarbeten. Ett effektivare och bättre koordinerat påverkansarbete på EU-nivå som leder till ökat svenskt deltagande i EU-program är bör ges hög prioritet.

Emellertid vill KSLA även påtala vikten av att svenska forskare ges ökat stöd för att delta i internationella forskningssamarbeten i länder utanför EU. Detta gäller inte bara höginkomstländer, utan också tillväxtekonomier och låginkomstländer. Ett sådant engagemang gör att Sverige tillägnar sig kunskap om, och ibland kan påverka, den globala agendan inom bland annat FN-systemet. Detta är särskilt viktigt vad gäller livsmedels- och energiförsörjning, som också har säkerhetspolitisk bäring.

Långsiktig finansiering av infrastruktur

Forskningen inom de areella näringarna behöver tillgång till storskalig infrastruktur liksom satsningar inom annan infrastruktur. Det internationella samarbetet inom klimatområdet har gynnats av satsningen på ICOS och Sites - satsningar som möjliggör mätningar av klimatpåverkande gaser och beräkningar av kolmängder i vegetation och mark. Tidigare satsningar på försöksstationer, djurbesättningar, försöksparker och avancerade mätutrustningar på land och till sjöss har möjliggjort produktionsmätningar och studier av miljöförändringar på land och i hav. Långsiktiga dataserier och mätningar *in situ* har betydelse bland annat för bedömningar av framtida livsmedels- och bioenergiproduktion. Ett

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

exempel är riksskogstaxeringen, som har digitala data från en hundraårsperiod, och är ett exempel på en digital forskningsinfrastruktur av stort värde för myndigheter, företag och allmänhet. Inget av detta nämns i utredningens diskussioner om forskningsinfrastruktur. KSLA vill därför understryka att det finns ett lika stort behov av långsiktighet i satsningarna på infrastruktur för forskning inom de areella näringarna som inom t.ex. fysik eller astronomi, och välkomnar därför förslaget att bevilja medel för upp till 20 år (sid 296).

Övriga kommentarer

KSLA stödjer utredningens förslag att de forskningsfinansierande myndigheterna ska finansiera hela den 4-åriga doktorandutbildningen och undvika att ställa krav på samfinansiering från universiteten vid utlysning av medel (s 29).

KSLA välkomnar också utredningens tankar (s 29) om att den så kallade fulla kostnadstäckningen bör beräknas enligt en schablon, alternativt bakas in i universitetens basanslag och avvecklas (motsvarande översyn krävs även för institut som ansöker om och erhåller forskningsfinansiering jämte sina basanslag). I detta sammanhang måste även EU:s och vissa andra finansiärers tak på 20% overhead beaktas.

KSLA anser att finansiering av utländsk forskningshuvudman endast kan komma ifråga för projekt som leds av svensk forskningshuvudman och där samarbetet med den utländska forskningshuvudmannen är nödvändigt för projektets genomförande. (sid 28).

KSLA befarar att utredningen inte i tillräckligt stor omfattning har beaktat komplexiteten i att införa en ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (sid 408). Det tar lång tid att föra samman myndigheter och processen får inte medföra en störning i forsknings- och innovationssystemet som resulterar i neddragna resurser eller förlorat expertkunnande.

Stockholm, dag som ovan

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Jan Fryk
Akademiens preses

Peter Normark
Akademiens sekreterare och VD